

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Ульянова Галина Олексіївна, Ульянов Олексій Іванович</i> СВОБОДА ТВОРЧОСТІ ТА ЇЇ ЗМІСТ	657
<i>Бааджи Наталія Пилипівна</i> РОЛЬ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК У ЦИФРОВОМУ МАРКЕТИНГУ	659
<i>Галунова Лариса Ігорівна</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (НЕЙРОМЕРЕЖ) У ПРАВОВІЙ СФЕРІ	661
<i>Ennan Ruslan</i> LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE EUROPEAN UNION	664
<i>Кирилюк Алла Володимирівна</i> ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕРНЕТ-ПРАВОВІДНОСИН	667
<i>Кравченко Олександр Миколайович</i> КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА КОНФІДЕНЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	670
<i>Бугаєць Альона Сергіївна</i> РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗАСОБАМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ...	673
<i>Височин Дмитро Олександрович</i> ПАРАЛЕЛЬНИЙ ІМПОРТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ	675
<i>Hrytseniuk Vladyslav, Golovatyuk Ivan</i> THE PROBLEM OF IDENTIFYING INTERNET USERS	676
<i>Козир Олександр Олександрович</i> ОСОБЛИВОСТІ КОРИСТУВАЦЬКОГО КОНТЕНТУ	678
<i>Ларіонов Владислав Сергійович</i> ПРАВОВА ОХОРОНА ТВОРІВ, СТВОРЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	680
<i>Шендрік Ірина Сергіївна</i> ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ЯК ОБ'ЄКТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ	683

СЕКЦІЯ 16. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

<i>Подцерковний Олег Петрович</i> ЩОДО НАГАЛЬНИХ КРОКІВ УСУНЕННЯ ОКРЕМИХ ПЕРЕШКОД ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ	685
<i>Будурова Ганна Миколаївна</i> НОВЕЛИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	687
<i>Войнарівський Микола Миколайович</i> ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПОЗИЧЕННЯ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ ПРИ ВДОСКОНАЛЕННІ АДМІНІСТРАТИВНО- ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ В УКРАЇНІ	690
<i>Добровольська Володимира Володимирівна</i> ЩОДО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	692
<i>Згама Антоніна Олександрівна</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ: ШЛЯХ ДО СПРАВЕДЛИВОГО ТА ЕФЕКТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ..	694
<i>Квасніцька Ольга Олексіївна</i> ДО ПИТАННЯ ПРЕДМЕТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСТОБУДІВНОГО ПРАВА	696
<i>Попелюк Вадим Павлович</i> ЩОДО ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ДОСТУПНОГО ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛА “Є-ОСЕЛЯ” НА ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ	699
<i>Бабалунга Олесь Михайлович</i> МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	701
<i>Велєв Іван Іванович</i> ЩОДО АДВОКАТСЬКОГО ГОНОРАРУ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	703
<i>Зарічанський Григорій Віталійович</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРИПТОБІРЖ ТА ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТИ	705
<i>Ковалевич Ігор Ігорович</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ КРИПТОВАЛЮТИ	707
<i>Кубрак Гліб Олегович</i> МІСЦЕ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МСБ В ДЕРЖАВНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТА ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	709
<i>Ляховецький Олександр Олександрович</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ	712
<i>Попович Павло Олександрович</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ПРИТРИМАННЯ ЯК ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД(В УМОВАХ ЕВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ)	714

комерційного арбітражу у відповідну програму. Це сприятиме не лише подальшій популяризації міжнародного комерційного арбітражу в професійному середовищі, але й забезпечить подальший розвиток правової системи України як дружньої до міжнародного комерційного арбітражу юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Kodeks postępowania cywilnego : Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Stan prawny aktualny na dzień: 01.04.2024. URL: <https://lexlege.pl/kodeks-postepowania-cywilnego/>
2. Arab H., Koleilat-Aranjo S., Darwish M. The Dubai Court of Cassation Rules on the Effect of the Failure to Administer an Oath in Arbitral Proceedings. URL: <https://www.tamimi.com/law-update-articles/the-dubai-court-of-cassation-rules-on-the-effect-of-the-failure-to-administer-an-oath-in-arbitral-proceedings/> (дата звернення 25.03.2024).

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, юрисдикція, судове сприяння арбітражу, допит свідка, витребування доказів, валютні санкції.

Keywords: international commercial arbitration, jurisdiction, judicial assistance in arbitration, examination of a witness, demand for evidence, currency sanctions.

Будурова Ганна Миколаївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу, кандидат юридичних наук, доцент*

НОВЕЛИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

22.02.2024 р. в умовах воєнного часу Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» № 3587-IX [1] (далі – Закон), який передбачає реформування системи корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава. Важливо відзначити, що Закон вирішує одразу декілька завдань – від виконання формальних вимог для вступу до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та ЄС, розблокування чергових траншів грошової допомоги Україні від європейських партнерів, до нагально практичних: підвищення прозорості та ефективності корпоративного управління в державних унітарних та корпоративних підприємствах та забезпечення інвестиційної привабливості цих суб'єктів, у першу чергу, для іноземних інвесторів.

Черговий крок на шляху до удосконалення системи корпоративного управління в підприємствах з державною участю має пришвидшити і вирішення питання з залишенням у державній власності лише невеликої кількості підприємств, значна частина з яких буде віднесена до категорії стратегічних. Наразі із майже 3500 заявлених об'єктів різної організаційно-правової форми 40% працюють лише на папері, а кожне третє підприємство є збитковим та виступає потенційним джерелом фіскальних ризиків [2].

Чи не найбільші зміни чекають наглядові ради державних підприємств, які, попри наявність законодавчого регулювання їх статусу протягом майже десятиліття, фактично були створені лише на 10 державних підприємствах та не змогли замінити уповноважені державні органи управління в питаннях стратегічного управління підприємствами.

Наразі до основних повноважень наглядових рад законодавець відносить: затвердження стратегічних планів розвитку, інвестиційних та фінансових планів державних підприємств, а також контроль за їхнім виконанням; призначення та звільнення з посад керівників державного підприємства; надання пропозиції щодо фінансових, операційних і нефінансових цілей

діяльності державного підприємства, які включаються до листів очікувань власника; забезпечення проведення щорічних незалежних аудиторських перевірок фінансової звітності [3]. Детальний аналіз змісту Закону свідчить, що разом із розширенням повноважень, значно збільшуються і механізми контролю за порядком формування персонального складу наглядових рад, зокрема, їх кваліфікацією, досвідом та незалежністю, розміром винагород, строками обіймання посади (первісно на три роки з можливістю переобрання), та проведенням оцінки результатів їх діяльності. Посилення вимог та контролю за членами наглядових рад покликано попередити потрапляння до складу наглядових рад «випадкових» непрофесійних осіб та корупційні схеми, здатні звести нанівець будь-які конструктивні унормування у цій сфері.

Важливих змін зазнають і положення законодавства в частині забезпечення державної дивідендної політики. Так, закріплюється обов'язковість прийняття рішення про розподіл дивідендів у державних підприємствах, встановлює граничні строки такої сплати (не пізніше 1 липня року, наступного за звітнім), передбачає можливість розстрочення платежу зі сплати дивідендів, які підлягають сплаті до державного бюджету за результатами фінансово-господарської діяльності товариства у відповідному році та стягнення пені податковими органами за несвоєчасну сплату дивідендів на державну частку (ч. 5 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності»).

Наразі закон фіксує обов'язкову ставку чистого прибутку (доходу), який спрямовується до Державного бюджету України, у розмірі не менше 30 відсотків лише для державних унітарних підприємств їх об'єднань (ч. 1 ст. 11-1 Закону України «Про управління об'єктами державної власності»). Для корпоративних підприємств нормативи для дивідендів скасовуються. Як відзначає міністерка економіки України Ю. Свириденко, їхній рівень визначатимуть за потребами галузі чи окремого підприємства, аби в ситуації високої невизначеності збалансувати бюджет [4].

Намагання уряду забезпечити виплати дивідендів на державну частку та, відповідно, наповнювати неподаткову частину державного бюджету є цілком обґрунтованими – при комерційному використанні державного майна мета господарювання держави неістотно відрізняється від мети приватних суб'єктів. Однак законодавець намагається максимально індивідуалізувати та об'єктивувати підхід до визначення розміру дивідендів, що підлягатимуть сплаті на державну частку, і лише на підставі рішення вищого органу управління товариством, аби уникнути ситуації покладення на державне підприємство надмірного тягаря вилучень та захистити права інших акціонерів (учасників) господарських товариств з державною участю. Адже ризики судових позовів з боку приватних суб'єктів через порушення балансу інтересів є більш ніж реальними, особливо в контексті рішення Конституційного Суду України у справі № 3-313/2019(7438/19) щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмою частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності». Суд тоді відзначив, що обов'язкове спрямування частини чистого прибутку до державного бюджету без волевиявлення учасників господарської організації, обмежує їх корпоративні права та є дискримінаційним [5].

З огляду на це, наразі пропонується оптимізувати процес визначення рівня дивідендів, що підлягатимуть сплаті до державного бюджету, шляхом закладення прогнозних показників, погодження із усіма зацікавленими сторонами та врахування реальних показників дохідності підприємства. Зокрема, передбачається, що на підставі Політики державної власності та після консультацій із наглядовою радою уповноважений орган управління або загальні збори акціонерів (учасників) державного підприємства щороку затверджуватимуть лист очікувань власника та оприлюднюватимуть його. Такий лист очікувань власника включатиме коротко- та середньострокові фінансові, операційні і нефінансові цілі діяльності, що визначаються з урахуванням стратегічних планів розвитку таких державних підприємств, визначатиме коефіцієнти рентабельності, ліквідності та платоспроможності, а також обсяги виплат на користь держави тощо [3]. У свою чергу, стратегічний план розвитку, інвестиційний план на рік та

інвестиційний план на середньострокову перспективу, фінансовий план державного комерційного підприємства затверджуватимуться первісно наглядовою радою, а потім – органом, до сфери управління якого належить таке підприємство, Міністерством економіки України, Міністерством фінансів України, Державною податковою службою та оприлюднюватиметься (абз. 2 ч. 2 ст. 75 ГК України) [6]. Додаткове залучення міністерств та податкового органу, як видається, напряду пов'язано з намаганням нівелювати фінансові ризики для наповнення бюджету, особливо із врахуванням воєнного стану та загального ускладнення здійснення господарської діяльності, пов'язаного зі знищенням/пошкодженням виробничих потужностей та інфраструктурних мереж. Однак, такий підхід є раціональним і на майбутнє, коли за звичайних умов господарювання державні підприємства та їх керівництво не зможуть уникати відповідальності за невиконання фінансових показників.

Закон зобов'язує Кабінет Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом прийняти нормативно-правові акти, необхідні для його реалізації, включаючи Політику державної власності, основи дивідендної політики тощо. Такий ґрунтовний підхід, за умови його належного втілення, здатен нарешті зрушити з місця вирішення питання ефективності державних підприємств.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління : Закон України від 22.02.2024 р. № 3587-IX. *Голос України*. 2024. 7 берез. (№ 9).
2. Поворозник В. На кону \$115 млрд від МВФ. Чому Україні важливо завершити реформу корпоративного управління держкомпаніями. URL: <https://forbes.ua/money/nedoreforma-korporativnogo-upravlinnya-derzhkompaniyami-tsinoyu-u-115-mlrd-chomu-vona-u-fokusi-mvf-ta-chim-vazhlivadiya-ukraini-rozvyasnyue-ekonomist-vasil-povoroznik-26052023-13853> (дата звернення 30.03.2024).
3. Романчук А., Кравцова Є., Кожухар О. Експертна думка. Закон щодо корпоративного управління державними підприємствами: основні положення. URL: <https://uba.ua/eng/news/ekspertna-dumka-zakon-shhodo-korporativnogo-upravlinnja-derzhavnimi-pidpriemstvami-osnovn-polozhennja> (дата звернення 30.03.2024).
4. Свириденко Ю. Крок до ЄС та міжнародної допомоги. URL: <https://forbes.ua/money/shche-odin-krok-do-es-ta-mizhnarodnoi-dopomogi-chomu-tak-vazhlivo-bulo-ukhvaliti-zakon-pro-korporativne-upravlinnya-derzhpidpriemstv-ta-yak-vin-zminit-sistemu-rozpovida-ministerka-yuliya-sviridenko-22022024-19405> (дата звернення 30.03.2024).
5. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційною скаргою Акціонерного товариства «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд „АВАНПОСТ“» щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмої частини п'ятої статті 11 Закону України „Про управління об'єктами державної власності“ (справа № 3-313/2019(7438/19) : від 22.07.2020 р. № 8-р(І)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va08p710-20#Text> (дата звернення 30.03.2024).
6. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18 19–20, 21–22. Ст. 144.

Ключові слова: державні підприємства, державна частка, система корпоративного управління, наглядова рада, державна дивідендна політика.

Keywords: state enterprises, state share, corporate governance system, supervisory board, state dividend policy.